

اثربخشی آموزش الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع آبادی بر میزان امید تحصیلی و اشتیاق

تحصیلی دانش آموزان در فرایند شغل

فاطمه زهرا منصوری هفتادری^۱

۱. کارشناسی ارشد مشاوره و راهنمایی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد الکترونیک، تهران، ایران. (نویسنده مسئول).

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره هفتم، شماره پنجاه و پنجم، سال ۱۴۰۱، صفحات ۱۹۸-۲۰۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۲۸

تاریخ وصول: ۱۴۰۰/۱۱/۱۵

چکیده

هدف این پژوهش بررسی اثربخشی آموزش الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع آبادی بر میزان امید تحصیلی و اشتیاق تحصیلی دانش آموزان در فرایند شغل بود. در این پژوهش از طرح نیمه آزمایشی از نوع پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل استفاده شد. با استفاده از نمونه‌گیری غیر تصادفی در دسترس و داوطلبانه از بین دانش آموزان دختر کلاس نهم ناحیه ۱ شهرستان یزد در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ تعداد ۳۰ نفر انتخاب شدند و در دو گروه آزمایش و کنترل (هر گروه ۱۵ نفر) جایگزین شدند. گروه آزمایش طی ۸ جلسه ۷۰ دقیقه‌ای تحت آموزش الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع آبادی قرار گرفت، اما گروه کنترل مداخله‌ای دریافت نکرد. ابزار پژوهش شامل مقیاس امید تحصیلی (AHS) خرمائی و کمری (۱۳۹۶) و پرسشنامه اشتیاق تحصیلی (AEQ) فردریکز و همکاران (۲۰۰۴) بود. داده‌ها با استفاده از آزمون تحلیل کوواریانس چندمتغیره مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد آموزش الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع آبادی بر میزان امید تحصیلی و اشتیاق تحصیلی در دانش آموزان کلاس نهم در فرایند شغل دانش آموزان گروه آزمایش اثربخش بود. می‌توان نتیجه‌گیری کرد که نتایج، اثربخشی آموزش الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع آبادی را بر بهبود میزان امید تحصیلی و اشتیاق تحصیلی در دانش آموزان کلاس نهم در فرایند شغل در دانش آموزان کلاس نهم را تأیید کرد.

کلیدواژه: الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع آبادی، امید تحصیلی، اشتیاق تحصیلی.

مقدمه

یکی از مهم‌ترین عواملی که به زندگی انسان معنا می‌بخشد، شغل^۱ است. استخدام، یک امتیاز بزرگ در زندگی بیشتر بزرگسالان است. درواقع کار و شغل، فرصتی به وجود می‌آورد برای خودکفایی اقتصادی، برقراری ارتباطات اجتماعی با دیگران، ایجاد احساس احترام و عزت نفس به خود و غیره، همچنین به عنوان وسیله‌ای برای ابراز خود است (شریفی جندابی و غباری بناب، ۱۳۹۴). انتخاب شغل، تصمیم‌گیری‌های شغلی فرد را در هر موقعیت منعکس می‌کند. درحالی‌که رشد شغلی، فرآیندی روبه‌جلو است که چگونگی روند انتخاب شغل را مشخص می‌نماید (شفیع آبادی، ۱۳۹۲). عوامل مختلفی در انتخاب شغل دانش‌آموزان نقش دارند که ازجمله آن‌ها می‌توان به خانواده، فرهنگ، شناخت اجتماعی و علائق خود دانش‌آموزان اشاره کرد (هوی و لنت^۲، ۲۰۱۸). همچنین سبک‌های یادگیری و مطالعه و همچنین نوع ترجیحات یادگیری بر انتخاب مسیر شغلی دانش‌آموزان تأثیرگذار است (تران^۳ و همکاران، ۲۰۱۷). انتخاب شغل یکی از جنبه‌های مختلف زندگی است، که انتخاب مناسب آن می‌تواند زمینه‌ساز احساس رضایت در سایر زمینه‌های زندگی شود. هدف‌گذاری و آگاهی نسبت به انتخاب شغل در آینده، در میان نظریه‌های مشاوره شغلی یک نظریه جدید است. افراد می‌توانند شغل خود را بر اساس هدف‌گذاری شخصی و مطابق با استعدادها، ویژگی‌ها، نیازها، تمایلات درونی خود و با آگاهی شغل خود انتخاب نمایند. تعیین هدف شغلی دربرگیرنده اتخاذ یک تصمیم درباره آنچه شخص می‌خواهد انجام دهد و تعیین یک برنامه عملی برای به انجام رساندن است. در این میان موانع و تسهیل‌کننده‌هایی وجود دارند و ادراک فرد از متغیرهایی مانند نیازها و خواسته‌ها، خویش‌پنداره، عوامل بیرونی و تیپ شخصیتی از یک طرف و رفتار هدف‌گذاری و آگاهی او برای شکل دادن اقدامات مرتبط با هدف و عملکرد از طرف دیگر، تأثیر متقابل بر یکدیگر دارند (قاسمی و همکاران، ۱۳۹۰). انتخاب شغل می‌تواند دانش‌آموزان را به ادامه تحصیل امیدوار کند که این امید شامل دو تفکر راهبردی و عاملی است که تفکر راهبردی (مسیرها) جز شناختی امید و نشان‌دهنده ظرفیت و توان فرد برای خلق مسیر است و تفکر عاملی نیز جزء انگیزشی امید است که فرد خود را برای استفاده از این مسیرها برمی‌انگیزاند. به عبارتی امید تحصیلی به عنوان امید به کسب فرصت‌ها، امید به کسب مهارت‌های زندگی، سودمندی مدرسه و کسب صلاحیت تعریف شده است (بارانی و همکاران، ۱۳۹۸).

امید به تحصیل می‌تواند دانش‌آموزان را به مدرسه مشتاق کند که این اشتیاق تحصیلی سازه‌ای چندبُعدی است که دارای سه بُعد شناختی، عاطفی و رفتاری است. اشتیاق تحصیلی شناختی شامل به‌کارگیری راهبردهای شناختی و فراشناختی در یادگیری است. اشتیاق تحصیلی شناختی شامل خودتنظیمی، اهداف یادگیری و سرمایه‌گذاری برای یادگیری است؛ اشتیاق تحصیلی عاطفی شامل سه مؤلفه احساس، ارزش و عاطفه است و دوست داشتن محیط آموزشی و علاقه به کارهای مدرسه و مدرسه را در برمی‌گیرد و اشتیاق تحصیلی رفتاری شامل حضور فعال همراه با شوق و شور در محیط آموزشی مدرسه است (لیننبرگ و پنتریچ^۴، ۲۰۰۲؛ به نقل از محمودیان و همکاران، ۱۳۹۷). اشتیاق به تحصیل دانش‌آموزان را توانمند کرده و باعث می‌شود در فرآیند انتخاب شغل فعال عمل

^۱. job

^۲. Hui & Lent

^۳. Tran

^۴. Linnenbrink & Pintrich

کنند. انتخاب شغل و میزان آگاهی دانش‌آموزان از این انتخاب می‌تواند تحت مداخلات مشاوره شغلی بهبود یابد. یکی از الگوهای بومی مشاوره شغلی که اثربخشی آن در مطالعات مختلف بر ابعاد شغلی دانش‌آموزان و کارآفرینی آن‌ها در زندگی آتی مورد تأیید قرار گرفته است الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع آبادی^۱ می‌باشد (شاعلی و شفیع آبادی، ۱۳۹۵).

الگوی چندمحوری شفیع آبادی ابتدا با نام «الگوی شغلی روانشناسی فردی» مطرح شد؛ زیرا یکی از پایه‌های بنیادین این الگو نظریه روانشناسی آدلر است. نظریه فردی آدلر بر سه اصل استوار است: کل‌نگری، هدفمندی رفتار و انگیزه انسان به تعلق و کمک به رفاه اجتماعی. علاوه بر این در حمایت از پایه‌های اصلی این الگو از دو نظریه مهم دیگر یعنی نظریه نیازهای آنارو و نظریه تصمیم‌گیری تیدمن و اوهارا نیز بهره گرفته شده است این الگوی چندمحوری یک الگوی بومی است که نگرش آن به انتخاب رشد شغلی است. بر مبنای این الگو نظریه‌های راهنمایی و مشاوره عموماً و نظریه‌های راهنمایی و مشاوره شغلی خصوصاً از عقاید مردم و مبانی فرهنگی جامعه متأثرند. به عبارتی دیگر مبانی فرهنگی، اعتقادات و نحوه زندگی مردم تا حدی تعیین‌کننده میزان کاربرد، کارایی و سودمندی یک نظریه و یا یک روش در راهنمایی و مشاوره می‌باشند. انتخاب شغل بر پایه این الگو فعالیتی است پویا و هدفمند که با توجه به خویشتن‌پنداره، میزان ارضای نیازها، توان تصمیم‌گیری در درون شیوه زندگی روی می‌دهد (شفیع آبادی، ۱۳۹۴).

الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع آبادی یک الگوی بومی مشاوره شغلی است که نگرشی رشدی و تکاملی به انتخاب شغل دارد. این الگو بر اساس پنج مفهوم پویایی، هدفمندی، خویشتن‌پنداره، نیازها و تصمیم‌گیری شکل گرفته است (دهقان و فکری، ۱۳۹۶). پویایی شامل تلاش‌های ابتکاری برای به وجود آوردن تغییر در محیط کار یا خود شخص برای خلق آینده‌ای متفاوت است. رفتارهای پویا به عنوان تعیین‌کننده حیاتی موفقیت فرد در شغل آینده تبدیل شده است (محمدی، ۱۳۹۵). پویایی در انتخاب شغل به شکل تحرک، تغییرپذیری، خلاقیت و نشاط است. انسان علاوه بر تلاش برای یافتن شغل مناسب باید در جهت یادگیری ویژگی‌های مشاغل نیز بکوشد و بر دانش و مهارت شغلی خود بیفزاید (نعیمی و کلایی، ۱۳۹۶). هدفمندی انتخاب شغل به این معناست که انسان از طریق اشتغال می‌خواهد از احساس حقارت و وابستگی به دیگران رها شود و به احساس برتری و استقلال برسد و همچنین روابط اجتماعی مطلوبی را با اطرافیان ایجاد کند و توسعه دهد. هدف‌ها به رفتار فرد جهت می‌دهند و به صورت سلسه مراتب مطرح می‌شوند، به این معنا که هدف غایی بر هدف‌های آنی و واسطه‌ای متکی است. شیوه زندگی افراد نیز خط‌مشی رفتار و نحوه‌ی رسیدن افراد به اهداف شغلی و غیر شغلی را معین می‌کنند (شفیع آبادی، ۱۳۹۴). خویشتن‌پنداره تا حد زیادی تعیین‌کننده چگونگی رفتار است. اساس نظریه سلسه‌مراتبی مارش و شاولسون^۲ خویشتن‌پنداره می‌تواند به بهبود موفقیت تحصیلی در مدرسه و آینده تحصیلی دانش‌آموز کمک کند (لوسچ^۳ و همکاران، ۲۰۱۷).

ارضای نیازهای اساسی از عوامل مهم در انتخاب شغل است. به طوری که اگر شغلی نیازهای فرد را برآورده نسازد در شرایط عادی انتخاب نخواهد شد. نیازهای افراد انواع مختلفی دارد که به نیازهای جسمانی، اجتماعی-اقتصادی، ذهنی-روانی می‌توان اشاره

1. Shafiabady's multiaxial pattern of vocational choice (SMPVC)

2. Marsh-Shavelson

3. Lösch

داشت. چگونگی و میزان ارضای نیازها عامل مهمی در نحوه گذر از مسیر رشدی انتخاب شغل تلقی می‌شود. همچنین اولویت و سلسله‌مراتب نیازها در افراد مختلف متفاوت است. درنهایت فرد باید در مسیر رشدی انتخاب شغل تصمیم بگیرد شغلی را که با خویشتن پنداره همسو است و نیازهایش را برآورده می‌سازد برگزیند. تصمیم‌گیری عملی است خالق، پویا و هدفمند که در جهت حل یک مسئله انجام می‌گیرد. هیچ‌یک از عوامل خویشتن‌پنداره و نیازها به‌تنهایی به انتخاب شغل نمی‌انجامد. بلکه بررسی تحلیلی و پیش‌بینی پیامدها و نتایج که به خلاقیت و تجربه در تصمیم‌گیری نیازمند است لازمه یک انتخاب درست و مناسب است. کسی می‌تواند تصمیم‌گیری درست و به‌موقع داشته باشد که در گذشته روش‌های تصمیم‌گیری را آموخته و به آن‌ها عمل کرده باشد. چنین فردی در مسیر انتخاب شغل نیز موفق و خلاق عمل خواهد کرد (شفیع‌آبادی، ۱۳۹۴).

بر اساس الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع‌آبادی انتخاب شغل فعالیت پویا و هدفمند است که با توجه به نوع خویشتن‌پنداره میزان ارضای نیازها و توان تصمیم‌گیری در درون شیوه زندگی رخ می‌دهد. پویایی در انتخاب شغل مبین تحرک، تغییرپذیری، خلاقیت و شادابی است. خویشتن‌پنداره قضاوتی است که فرد در زمینه‌های موفقیت یا شکست، ارزش‌ها، توانایی‌ها یا ضعف‌ها، اهمیت و یا اعتبار یا بی‌اعتباری خود دارد. ارضای نیازهای اساسی از عوامل مؤثر در انتخاب شغل است، به‌طوری‌که اگر شغلی نیازهای فرد را برآورده نسازد، در شرایط عادی انتخاب نخواهد شد و درنهایت فرد باید در مسیر رشدی انتخاب شغل تصمیم بگیرد و شغلی را که با خویشتن‌پنداره فرد همسویی دارد و می‌تواند نیازهای او را برآورده سازد انتخاب کند (سلطانیا و همکاران، ۱۳۹۶). نتایج پژوهش‌ها نشان داده‌اند که آموزش الگوی چندمحوری بر رفتار کارآفرینانه و ابعاد آن (تصمیم‌گیری، شناخت فرصت‌ها، تعیین ساختار، تعیین منابع و شرایط و تعیین اهداف و راهبردها) تأثیر مثبت معنی‌داری دارند (سلطانیان شیرازی و فکری، ۱۳۹۶). بین رفتار کارآفرینانه (خرده‌مقیاس‌های تصمیم‌گیری، شناخت فرصت‌ها، تعیین ساختار، تأمین منابع و تعیین اهداف و راهبردها) دو گروه آزمایش و کنترل تفاوت معناداری وجود دارد. یعنی الگوی چندمحوری شفیع‌آبادی موجب افزایش رفتار کارآفرینانه دانش‌آموزان شده است (طاهری و همکاران، ۱۳۹۵). الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع‌آبادی بر بلوغ شغلی و خودکارآمدی دانش‌آموزان مؤثر بوده است (شاعلی و شفیع‌آبادی، ۱۳۹۵). با توجه به آنچه گفته شد و اهمیتی که اشتغال در زندگی افراد به‌ویژه دانش‌آموزان در پیشرفت و توسعه کشور ما دارد، بر کسی پوشیده نیست؛ بنابراین، در این پژوهش به این سؤال پاسخ داده خواهد شد که آیا آموزش الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع‌آبادی بر میزان امید تحصیلی و اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان در فرایند شغل مؤثر است؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش پژوهش نیمه آزمایشی با طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری این پژوهش دانش‌آموزان دختر کلاس نهم ناحیه یک شهرستان یزد در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۷ به تعداد ۵۰۱۹ نفر بود. در ابتدا بین دانش‌آموزان پایه نهم که تعداد آن‌ها ۸۶ نفر بودند پرسشنامه‌های امید به زندگی تحصیلی و اشتیاق تحصیلی اجرا گردید و بعد از نمره‌گذاری تعداد ۳۰ نفر که میزان امید و اشتیاق پایین‌تری داشتند، تعداد ۳۰ نفر انتخاب و در دو گروه ۱۵ نفره (۱۵ نفر گروه آزمایش و ۱۵ نفر گروه کنترل) جایگزین شدند. سپس گروه آزمایش پس از اخذ موافقت اخلاقی تحت آموزش و الگوی

چندمحوری انتخاب شغل شفیع آبادی و گروه کنترل هیچ گونه آموزشی از الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع آبادی ندیدند و به فعالیت های معمول و روزمره خود ادامه دادند. بعد از اتمام جلسات آموزشی از هر دو گروه در شرایط یکسان پس آزمون به عمل آمد. بعد از جمع آوری داده های پیش آزمون و پس آزمون اطلاعات گردآوری شده با آزمون های آماری مناسب مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در این پژوهش از آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و استنباطی (تحلیل کوواریانس چندمتغیره یا مانکوا) و نرم افزار SPSS نسخه ۲۴ استفاده شد.

جلسات الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع آبادی

الگوی چندمحوری انتخاب شغل توسط عبدالله شفیع آبادی ارائه شده است. این الگو نگرشی رشدی و تکاملی به انتخاب شغل دارد. انتخاب شغل را فرایندی پویا و هدفمند در درون شیوه زندگی می داند که تحت تأثیر خودپنداره و ارضای نیازها و توان تصمیم گیری قرار دارد. روایی محتوایی این الگو در پژوهش های متعددی از جمله سلطانیان شیرازی و فکری (۱۳۹۶)، طاهری و همکاران (۱۳۹۵)، شریفی و همکاران (۱۳۹۴) و منصوری هفتادر و مرادی (۱۳۹۸) مورد تأیید قرار گرفته است.

جدول ۱. خلاصه جلسات الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع آبادی اقتباس از منصوری هفتادر و مرادی (۱۳۹۸)

جلسه	توضیح جلسه
اول	اجرای پیش آزمون و توضیح در مورد اهداف، نحوه اجرای جلسات و مفاهیم الگوی چندمحوری شفیع آبادی
دوم	مفهوم انتخاب شغل و مؤلفه های آن، کارآفرینی مشاوره شغلی و بهبود آن
سوم	شیوه زندگی و نقش آن در انتخاب شغل و بررسی رابطه شیوه زندگی با سبک زندگی و شغل دانش آموزان در آینده
چهارم	پویایی شغل و لزوم افزایش دانش شغلی، هدفمندی شغلی و تبادل نظر در خصوص نحوه رسیدن به اهداف شغلی.
پنجم	عوامل مؤثر بر خویشتن پنداره و نقش آن در انتخاب شغل و تقویت خویشتن پنداره مثبت
ششم	بررسی نیازهای شغلی در آینده، شناخت نیازها و تأثیر آن بر انتخاب شغل دانش آموزان، اولویت بندی نیازها و بررسی نیازهای ارضاء نشده
هفتم	عوامل تشکیل دهنده و مراحل تصمیم گیری شغلی و تمرین در زیرگروه ها در زمینه مهارت های تفکر خلاق و تفکر انتقادی
هشتم	خلاصه جلسات و جمع بندی آن و پاسخ به سؤالات و معرفی کتاب و خاتمه جلسات و درنهایت اجرای پس آزمون.

ابزار سنجش

مقیاس امید تحصیلی^۱ (AHS) خرمائی و کمری (۱۳۹۶): این مقیاس شامل ۲۷ سؤال و ۴ مؤلفه امید به کسب فرصت ها^۲ با سؤالات ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۸ و ۱۴؛ امید به کسب مهارت های زندگی^۳ با سؤالات ۷، ۱۶، ۱۷، ۱۹، ۲۰، ۲۲، ۲۳ و ۲۵؛ امید به سودمندی مدرسه^۴ با سؤالات ۶، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۳، ۲۱ و ۲۴؛ و ۲۷؛ امید به کسب شایستگی^۵ با سؤالات ۱۲، ۱۵، ۱۸ و ۲۶ را اندازه گیری می کند. این مقیاس در طیف ۵ درجه ای لیکرت از کاملاً مخالفم ۱ نمره، مخالفم ۲ نمره، نظری ندارم ۳ نمره، موافقم ۴ نمره و کاملاً موافقم ۵ نمره امتیازدهی می شود. سؤالات ۶، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۳، ۲۱ و ۲۴ به طور معکوس نمره گذاری می شوند. نتایج همسانی درونی

^۱. academic hope scale (AHS)

^۲. hope to gain opportunities

^۳. hope to gain life skills

^۴. hope to usefulness of school

^۵. hope to gain competency

شواهدی مبنی بر روایی همگرایی مقیاس امید تحصیلی فراهم شده است که بین نمره کل امید تحصیلی با نمره کل صبر همبستگی مثبت و معنادار در سطح $0/01$ و بین نمره کل امید تحصیلی با سرسختی روانشناسی نیز در سطح $0/01$ همبستگی مثبت و معناداری وجود داشته است. برای بررسی اعتبار مقیاس از آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضرایب برای امید به کسب فرصت‌ها $0/90$ ، امید به کسب مهارت‌های زندگی $0/90$ ، امید به سودمندی مدرسه $0/80$ و امید به کسب شایستگی $0/76$ و کل سؤالات $0/94$ به دست آمده است (خرمائی و کمری، ۱۳۹۶). در یک پژوهش دیگر، ضرایب آلفای کرونباخ برای امید به کسب فرصت‌ها $0/86$ ، امید به کسب مهارت‌های زندگی $0/84$ ، امید به سودمندی مدرسه $0/75$ و امید به کسب شایستگی $0/80$ و کل سؤالات $0/90$ به دست آمده است که نشان‌دهنده پایایی مطلوب مقیاس امید تحصیلی است (کمری و همکاران، ۱۳۹۷). در یک پژوهش دیگر ضرایب آلفای کرونباخ در دامنه $0/74$ تا $0/80$ به دست آمده است (بارانی و همکاران، ۱۳۹۸). در پژوهش حاضر برای بررسی همسانی درونی مقیاس از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضریب آلفای کرونباخ پیش‌آزمون $0/80$ و مرحله پس‌آزمون $0/81$ به دست آمده است. پرسشنامه اشتیاق تحصیلی^۱ (AEQ) فردریکز^۲ و همکاران (۲۰۰۴): این پرسشنامه ۱۵ سؤال و سه مؤلفه اشتیاق رفتاری به تحصیل با سؤالات ۱، ۲، ۳ و ۴؛ اشتیاق عاطفی به تحصیل با سؤالات ۵، ۶، ۷، ۸، ۹ و ۱۰؛ و اشتیاق شناختی به تحصیل با سؤالات ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴ و ۱۵ را اندازه‌گیری می‌کند. پاسخ هرکدام از سؤالات دارای نمرات یک تا پنج می‌باشد که از (هرگز تا همیشه) را شامل می‌شود. به این صورت که هرگز نمره ۱، به ندرت نمره ۲، بعضی اوقات نمره ۳، بیشتر اوقات نمره ۴ و همیشه نمره ۵ تعلق می‌گیرد. سؤالات ۲، ۴ و ۶ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. در داخل ایران پایایی پرسشنامه بررسی آلفای کرونباخ $0/83$ محاسبه شده است (ملائی و همکاران، ۱۳۹۹). همچنین در یک پژوهش دیگر پایایی با آلفای کرونباخ $0/79$ به دست آمده است (علیپور کتیگری و همکاران، ۱۳۹۹). در خارج از کشور آلفای کرونباخ برای اشتیاق رفتاری $0/92$ ، اشتیاق عاطفی $0/87$ و اشتیاق شناختی $0/77$ گزارش شده است (بریس^۳ و همکاران، ۲۰۱۸). در پژوهش حاضر برای بررسی همسانی درونی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضریب آلفای کرونباخ پیش‌آزمون $0/71$ و مرحله پس‌آزمون $0/90$ به دست آمده است.

یافته‌ها

جدول ۲. توزیع فراوانی و درصد متغیرهای جمعیت شناختی

متغیرهای جمعیت شناختی	گروه آزمایش		گروه کنترل	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
سن دانش‌آموز	۱۵/۲۵	۱/۱۲۱	۱۶/۲۴	۱/۲۱۰
معدل تحصیلی	۱۷/۵۲	۱/۲۵۲	۱۶/۵۱	۱/۳۵۱

جدول ۲- توزیع فراوانی و درصد متغیرهای جمعیت شناختی شامل سن و معدل تحصیلی دانش‌آموزان را نشان می‌دهد. در ادامه شاخص‌های توصیفی بررسی شده است که نتایج آن در جدول ۲ آمده است.

۱. Academic Engagement Questionnaire (AEQ)

۲. Frederick

۳. Bryce

جدول ۳. میانگین و انحراف معیار امید و اشتیاق تحصیلی گروه آزمایش و کنترل

متغیرهای وابسته		گروه آزمایش		گروه کنترل	
		پیش آزمون	پس آزمون	پیش آزمون	پس آزمون
امید به کسب فرصت‌ها	میانگین	۲۱/۲۰	۲۴/۶۷	۲۱/۰۸	۲۱/۰۷
	انحراف معیار	۱/۲۶۵	۱/۱۷۵	۱/۱۲۵	۱/۱۲۱
امید به کسب مهارت‌های زندگی	میانگین	۲۱/۳۳	۲۴/۹۳	۲۰/۸۷	۲۱/۴۰
	انحراف معیار	۱/۶۳۳	۱/۲۲۳	۰/۹۹۰	۱/۵۹۵
امید به سودمندی مدرسه	میانگین	۲۱/۰۰	۲۳/۸۷	۲۰/۹۳	۲۰/۹۳
	انحراف معیار	۱/۳۶۳	۱/۵۵۲	۱/۳۸۷	۱/۳۸۷
امید به کسب شایستگی	میانگین	۱۲/۱۳	۱۵/۲۰	۱۲/۷۳	۱۲/۸۳
	انحراف معیار	۰/۸۳۴	۰/۷۷۵	۰/۷۹۹	۰/۷۹۹
اشتیاق رفتاری	میانگین	۱۴/۸۷	۱۸/۱۳	۱۴/۲۰	۱۴/۲۷
	انحراف معیار	۰/۷۴۳	۰/۹۱۵	۱/۰۸۲	۱/۱۶۳
اشتیاق عاطفی	میانگین	۱۲/۴۰	۱۴/۴۰	۱۲/۸۰	۱۳/۰۰
	انحراف معیار	۰/۹۱۰	۰/۹۸۶	۰/۷۷۵	۰/۹۲۶
اشتیاق شناختی	میانگین	۱۴/۸۷	۱۶/۹۳	۱۴/۶۷	۱۵/۰۰
	انحراف معیار	۰/۹۹۰	۱/۲۸۰	۰/۸۱۶	۱/۴۶۴

جدول ۳- میانگین و انحراف معیار امید و اشتیاق تحصیلی گروه آزمایش و کنترل در دو مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون را نشان می‌دهد. در ادامه این فرضیه که آموزش الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع‌آبادی بر امید و اشتیاق تحصیلی شغلی دانش‌آموزان مؤثر است بررسی شده است و برای آزمون آن از تحلیل کوواریانس چندمتغیره استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۳ آمده است.

جدول ۴. نتایج تحلیل کوواریانس چند متغیره برای بررسی اثر متغیر گروه بر پس‌آزمون امید و اشتیاق تحصیلی

نوع آزمون	مقدار	آزمون F	معنی‌داری	ضریب تأثیر	توان آماری
لامبدای ویلکز	۰/۰۴۱	۵۰/۴۲۲	۰/۰۰۱	۰/۸۵۹	۰/۹۹۹

نتایج جدول ۴- بیانگر آن است که لامبدای ویلکز ($Sig=0/001$ و $F=50/422$) معنادار است. نتایج مؤید آن است که بین گروه‌های آزمایش و کنترل از لحاظ پس‌آزمون امید و اشتیاق تحصیلی با کنترل پیش‌آزمون تفاوت معناداری وجود دارد. بر این اساس می‌توان گفت که تفاوت معناداری حداقل در یکی از متغیرهای وابسته ایجاد شده است و ضریب تأثیر نشان می‌دهد که ۸۵/۹ درصد تفاوت دو گروه مربوط به مداخله آزمایشی است. بعدازاین، به بررسی این موضوع باید پرداخته شود که آیا هریک از متغیرهای وابسته به‌طور جداگانه از متغیر مستقل اثر پذیرفته است یا خیر؟ بدین منظور از آزمون تحلیل کوواریانس چند متغیره استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۵- ارائه شده است.

جدول ۵. نتایج حاصل از تحلیل کواریانس چندمتغیره برای مقایسه میانگین نمرات پس آزمون امید و اشتیاق تحصیلی

متغیرهای وابسته	درجه آزادی	آماره آزمون F	معنی داری	ضریب تأثیر	توان آماری
امید به کسب فرصت‌ها		۶۰/۳۱۰	۰/۰۰۱	۰/۷۴۲	۰/۹۹۹
امید به کسب مهارت‌ها		۲۱/۴۱۸	۰/۰۰۱	۰/۵۰۵	۰/۹۹۳
امید به سودمندی مدرسه		۵۸/۵۲۳	۰/۰۰۱	۰/۷۳۶	۰/۹۹۹
امید به کسب شایستگی		۱۰۵/۲۱۱	۰/۰۰۱	۰/۸۳۴	۰/۹۹۹
اشتیاق رفتاری		۷۴/۳۳۳	۰/۰۰۱	۰/۷۸۰	۰/۹۹۹
اشتیاق عاطفی		۱۱/۸۶۱	۰/۰۰۲	۰/۳۶۱	۰/۹۰۷
اشتیاق شناختی		۸/۸۸۰	۰/۰۰۷	۰/۲۹۷	۰/۸۱۱

چنانچه در جدول ۵- مشاهده می‌شود استفاده از آموزش الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع آبادی بر امید و اشتیاق تحصیلی در مرحله پس آزمون تأثیر دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش بررسی اثربخشی آموزش الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع آبادی بر میزان امید تحصیلی و اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان در فرایند شغل بود. نتایج نشان داد آموزش الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع آبادی بر میزان امید تحصیلی و اشتیاق تحصیلی در دانش‌آموزان کلاس نهم در فرایند شغل دانش‌آموزان گروه آزمایش اثربخش بود. می‌توان نتیجه‌گیری کرد که نتایج، اثربخشی آموزش الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع آبادی را بر بهبود میزان امید تحصیلی و اشتیاق تحصیلی در دانش‌آموزان کلاس نهم در فرایند شغل در دانش‌آموزان کلاس نهم را تأیید کرد. این نتیجه به‌دست آمده با نتایج تحقیقات سلطانیان شیرازی و فکری (۱۳۹۶)، شه‌منش و فکری (۱۳۹۶)، رضوی قهفرخی و فکری (۱۳۹۴) و منصوری هفتادر و مرادی (۱۳۹۸) که اثربخشی آموزش الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع آبادی را نشان داده‌اند همسویی دارد.

در تبیین این نتیجه به‌دست آمده می‌توان گفت الگوی چند محوری شفیع آبادی یک الگوی بومی است که نگرش رشدی به انتخاب شغل دارد. بر اساس این الگو نظریه‌های راهنمایی و مشاوره عموماً و نظریه‌های راهنمایی و مشاوره شغلی خصوصاً ز عقاید مردم و مبانی فرهنگی جامعه متأثرند؛ به عبارت دیگر مبانی فرهنگی، اعتقادات و نحوه زندگی مردم تا حد زیادی تعیین‌کننده میزان کاربرد و کارایی و سودمندی یک نظریه و یا یک روش در راهنمایی و مشاوره می‌باشد. الگوی چندمحوری شفیع آبادی بر پنج محور پویایی به معنای تحرک و خلاقیت و به روز کردن اطلاعات، هدفمندی به معنای رهایی از احساس حقارت ناشی از بیکاری و داشتن طرح و برنامه‌ریزی، خویش‌پنداره به معنای تصور و پندار شخص از خود، نیازها شامل نیازهای جسمی، روان‌شناختی، اجتماعی و تصمیم‌گیری شامل مراحل تعریف مشکل، جمع‌آوری اطلاعات، تحلیل اطلاعات و تلفیق نتایج و پیامدها اشاره شده است (روشن ضمیر و همکاران، ۱۳۹۴). همچنین دانش‌آموزانی که الگوی چندمحوری شفیع آبادی را آموزش می‌بینند در طراحی مجدد زندگی خویش‌پنداره می‌شوند و این به آن‌ها برای شناخت منابع و تأمین این منابع برای انتخاب یک شغل مناسب با استعدادهای آنان کمک می‌کند.

از آنجاکه پژوهش حاضر در میان دانش‌آموزان دختر کلاس نهم ناحیه یک شهرستان یزد صورت گرفته در خصوص تعمیم نتایج بایستی با احتیاط عمل شود و از تعمیم نتایج به دانش‌آموزان دیگر شهرها خودداری شود. استفاده از پرسشنامه به‌عنوان تنها ابزار گردآوری اطلاعات که امکان خطای حاصل از خود گزارش دهی را به همراه دارد. این پژوهش می‌توانست هم به‌صورت کمی و کیفی (ترکیبی) انجام شود، اما به دلیل نبود شرایط مصاحبه این امکان در پژوهش حاضر مهیا نبود و یکی از موانع و محدودیت‌های پژوهش این مورد بود. حجم نمونه تحقیق محدود به دانش‌آموزان دختر کلاس نهم ناحیه یک شهرستان یزد بوده است، برای رفع این محدودیت پژوهش‌های مشابه در دیگر شهرها و فرهنگ‌های دیگر نیز اجرا شود. در پژوهش‌های آینده از طرح‌های ترکیبی (کیفی و کمی)، حجم نمونه بالاتر و روش‌های پیچیده‌تر آماری که امکان تحلیل عمیق‌تر و نتیجه‌گیری بهتر را فراهم می‌کنند، استفاده شود. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی، با در نظر گرفتن مرحله پیگیری، آموزش الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع‌آبادی در طول زمان بررسی شود تا ماندگاری نتایج بر میزان امید و اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان کلاس نهم مشخص شود. پیشنهاد می‌شود از آموزش الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع‌آبادی برای بهبود سایر متغیرهای مرتبط به آینده شغلی دانش‌آموزان مانند هدف‌گذاری شغلی، مسیر رشدی انتخاب شغل، انطباق‌پذیری شغلی و غیره استفاده شود و در آن‌ها پژوهش از هر دو جنس (هم دختر و هم پسر) استفاده شود و تأثیر جنسیت نیز بررسی شود.

با توجه به کارآمد بودن الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع‌آبادی بر امید و اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان به دست‌اندرکاران سازمان آموزش و پرورش پیشنهاد می‌شود از این الگوی بومی و ایرانی الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع‌آبادی برای آموزش و آماده کردن دانش‌آموزان در جهت بهبود آگاهی‌افزایی شغلی دانش‌آموزان در آستانه انتخاب رشته در دوره اول متوسطه استفاده کنند و در اوقات و فراغت آنان در ایام تابستان یا در قالب فوق‌برنامه‌های ویژه برای این دانش‌آموزان از طریق برگزاری کارگاه‌های آموزشی از الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع‌آبادی بهره بگیرند. یکی دیگر از پیشنهادهای کاربردی این پژوهش با توجه به اثربخشی آموزش الگوی چندمحوری بر امید و اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان کلاس نهم در آستانه انتخاب رشته تحصیلی از الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع‌آبادی به‌عنوان یک برنامه درسی در طول سال تحصیلی در مدارس متوسطه به دانش‌آموزان آموزش دهند.

منابع

- بارانی، حمید؛ راه‌پیمای، سمیرا؛ و خرمائی، فرهاد. (۱۳۹۸). رابطه امید تحصیلی و تحصیل‌گریزی: نقش واسطه‌ای خودنظم‌جویی تحصیلی. *فصلنامه روانشناسی تحولی*، ۱۵(۵۹)، ۳۳۵-۳۲۳.
- خرمائی، فرهاد؛ و کمري، سامان. (۱۳۹۶). ساخت و بررسی ویژگی‌های روانسنجی مقیاس امید تحصیلی. *دو فصلنامه راهبردهای شناختی در یادگیری*، ۵(۸)، ۳۷-۱۷.
- رضوی قهفرخی، مرجان؛ و فکری، کاترین. (۱۳۹۴). اثربخشی الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع‌آبادی بر مدیریت تعارض پرسنل منطقه یک عملیاتی انتقال گاز. *فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی*، ۶(۲۳)، ۹۷-۱۱۹.

- روشن ضمیر، فرهاد؛ فکری، کاترین؛ و فانی، حجت الله. (۱۳۹۴). اثربخشی الگوی چند محوری شفیع آبادی بر توانمندی روان‌شناختی مربیان فنی و حرفه ای، اولین همایش علمی پژوهشی روانشناسی، علوم تربیتی و آسیب شناسی.
- سلطانیان شیرازی، سمیرا؛ و فکری، کاترین. (۱۳۹۶). اثربخشی آموزش الگوی چندمحوری بر رفتار کارآفرینانه دانش‌آموزان دختر سال سوم مقطع متوسطه دوم دبیرستان. فصلنامه علمی و پژوهشی دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی، ۱۸ (۲)، ۱۱۱-۱۲۰.
- شاعلی، آزاده؛ و شفیع‌آبادی، عبدالله. (۱۳۹۵). اثربخشی الگوی چند محوری انتخاب شغل شفیع‌آبادی برافزایش بلوغ شغلی و خودکارآمدی دانش‌آموزان پسر مدارس پیش دانشگاهی منطقه ۱۲ تهران، پنجمین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی.
- شریفی، اشرف‌الاسادات؛ شفیع‌آبادی، عبدالله؛ و زارع بهرام آبادی، مهدی. (۱۳۹۵). اثربخشی الگوی محدودیت و سازش بر فرسودگی شغلی کارکنان واحد اسناد پزشکی سازمان تأمین اجتماعی. فصلنامه مشاوره شغلی و سازمانی، ۸ (۲۸)، ۲۸-۹.
- شریفی‌جندانی، حمیدرضا؛ غباری بناب، باقر. (۱۳۹۴). بررسی و شناسایی مهارت‌های موردنیاز برای آمادگی شغلی دانش‌آموزان با کم‌توانی ذهنی در دوره پیش‌حرفه‌ای. تعلیم و تربیت استثنایی، ۸ (۱۳۶)، ۴۹-۴۰.
- شفیع‌آبادی، عبدالله. (۱۳۹۲). راهنمایی و مشاوره شغلی و نظریه‌های انتخاب شغل (با تجدید نظر کلی و اضافات). چاپ بیست و سوم، تهران: انتشارات رشد.
- شفیع‌آبادی، عبدالله. (۱۳۹۴). راهنمایی و مشاوره شغلی و نظریه‌های انتخاب شغل (مصاحبه بالینی) با اضافات و تجدید نظر کلی. تهران: انتشارات رشد.
- شه‌منش، نرجس؛ و فکری، کاترین. (۱۳۹۶). مقایسه اثربخشی الگوی چند محوری شفیع‌آبادی با واقعیت درمانی گلاسر در فرسودگی شغلی معلمان. فصلنامه علمی و پژوهشی فرهنگ مشاوره و روان درمانی، ۸ (۳۱)، ۱۸۴-۱۶۵.
- طاهری، علی؛ فکری، کاترین؛ و لادن، معین. (۱۳۹۵). اثربخشی مشاوره شغلی مبتنی بر الگوی چند محوری شفیع‌آبادی بر رفتار کارآفرینانه دانش‌آموزان. فصلنامه علمی و پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، ۷ (۱)، ۹۷-۸۷.
- علیپور کتیگری، شیوا؛ حیدری، حسن؛ نریمانی، محمد؛ و داودی، حسین. (۱۳۹۹). مقایسه اثربخشی روش تدریس مشارکتی و روش تدریس سنتی بر اشتیاق تحصیلی، خودکارآمدی تحصیلی و خودتنظیمی در دانش‌آموزان. نشریه پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۴ (۴۸)، ۲۳-۳.
- قاسمی، زهرا؛ صفاری نیا، مجید؛ و فرحبخش، کیومرث. (۱۳۹۰). اثربخشی آموزش هدف‌گذاری شغلی بر انتخاب شغل دانشجویان. مشاوره شغلی و سازمانی، ۸ (۲۷)، ۹۶-۱۲۳.
- کمری، سامان؛ فولادچنگ، محبوبه؛ خرمائی، فرهاد؛ شیخ‌اسلامی، راضیه؛ و جوکار، بهرام. (۱۳۹۷). تبیین علی‌مشغولیت تحصیلی بر اساس شناخت اجتماعی: نقش واسطه‌ای هیجان‌های مثبت تحصیلی و اجتماعی. فصلنامه روانشناسی تحولی، ۱۴ (۵۵)، ۲۶۹-۲۸۴.
- محمدی، بهنام. (۱۳۹۵). بررسی رابطه ابهام نقش با خشنودی شغلی و عملکرد شغلی با میانجی‌گری رفتارهای پویای شغلی. مجله ارگونومی، ۴ (۱)، ۲۷-۲۰.
- محمودیان، حسن؛ عباسی، مسلم؛ پیرانی، ذبیح؛ و شاه علی کبورانی، فاطمه. (۱۳۹۷). نقش اشتیاق عاطفی، شناختی و رفتاری یادگیری در پیش‌بینی فرسودگی تحصیلی دانشجویان. دو فصلنامه راهبردهای شناختی در یادگیری، ۶ (۱۰)، ۲۰۶-۱۹۷.

- ملائی، فاطمه؛ حجازی، مسعود؛ یوسفی افراشته، مجید؛ و مروتی، ذکراالله. (۱۳۹۹). نقش میانجی ذهن آگاهی در رابطه بین اشتیاق تحصیلی و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان دختر. *نشریه پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۱۴ (۴۸)، ۷۵-۹۰.
- منصوری هفتادر، فاطمه زهرا؛ و مرادی، امید. (۱۳۹۸). اثربخشی آموزش الگوی چندمحوری انتخاب شغل شفیع‌آبادی بر میزان آگاهی شغلی دانش‌آموزان کلاس نهم در فرآیند انتخاب شغل. *پنجمین کنفرانس ملی نوآوری‌های اخیر در روانشناسی، کاربردها و توانمندسازی با محوریت روان‌درمانی*.
- نعیمی، ابراهیم؛ و کلایی، اعظم. (۱۳۹۶). بررسی کیفی رضایت شغلی سالمندان بر مبنای الگوی چند محوری شفیع‌آبادی و فرهنگ ایرانی - اسلامی. *فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی*، ۸ (۳۰)، ۵۷-۸۱.
- Bryce, C. I., Goble, P., Swanson, J., Fabes, R. A., Hanish, L. D., & Martin, C. L. (2018). Kindergarten school engagement: Linking early temperament and academic achievement at the transition to school. *Early Education and Development*, 29(5), 780-796.
- Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Review of educational research*, 74(1), 59-109.
- Hui, K., & Lent, R. W. (2018). The roles of family, culture, and social cognitive variables in the career interests and goals of Asian American college students. *Journal of counseling psychology*, 65(1), 98.
- Lösch, T., Lüdtke, O., Robitzsch, A., Kelava, A., Nagengast, B., & Trautwein, U. (2017). A well-rounded view: Using an interpersonal approach to predict achievement by academic self-concept and peer ratings of competence. *Contemporary Educational Psychology*, 51, 198-208.
- Tran, X., Williams, J., Mitre, B., Walker, V., & Carter, K. (2017). Learning Styles, Motivation, and Career Choice: Insights for International Business Students From Linguistic Inquiry. *Journal of Teaching in International Business*, 28(3-4), 153-167.